چەمکی ئیسلامی سیاسیی.. زاهیر باهیر

دەستەواژەی ئیسلامی سیاسی و ئیسلامی توندڕەو ئەو دەستەواژەیە کە لە نێو نوسەرانی سیاسیی و کۆمەڵایەتی کورددا خۆی سەپاندووە و بووەتە دەستەواژەیەکی باو. ئەوەندەی من بزانم ئەم دەستەواژەیە بۆ یەکەم جار لە لایەن سەمیر ئەمین-ی ئابووریناسەوە بەکارهاتووە، دوای ئەوە لە لایەن چەپەکان و کۆمۆنیستەکانەوە.

بەڕای من بەکارهێنانی چەمکی ئیسلامی سیاسیی لە نوسین و ئەدەبیاتدا نەك هەر چەمکێکی هەڵەیە، بەڵکو چەواشەکارییەکی گەورەشە لای چەپەکان و ئیسلامییەکان هەتا ئەوانەش کە لە نەزانینەوە بەکاریدەهێنن. بە باوەڕی من ڕاسترین چەمك لەبری ئەو چەمکە باوە بەکارهێنانی چەمکی ‘ ئیسلامی دەسەڵاتخوازە’. بۆ بەڵگەی قسەکەم ئەم پاساوانەم هەیە:

یەك: موسڵمانان دەشێت کێشە کۆمەڵایەتییەکان و دنیاییەکانیان وەکو کێشە و ڕووداوێکی سیاسی ببینن، بەڵام مەرجیش نییە کە دەسەڵاتخواز و تووندڕەو بن، بەواتایەکی دیکە ئەوان دەتوانن بەرخوردی کێشەکانیان وەکو کێشەیەکی سیاسی بکەن بێ ئەوەی خوازیاری دەسەڵاتی سیاسیش بن و دەوڵەتی بۆ بکەنە ئامانج. ئەوان دەتوانن سیاسی بن بەڵام لە دەرەوەی حیزبە سیاسسیەکانیش بن، واتە کێشەکان بکەنە کێشەیەکی سیاسی، نەك خۆیان بکەنە کەسانێکی سیاسیی .
دوو: هەبوونی توندڕەوی و کار و کاردانەوەی لە سەرجەمی بوارە کۆمەڵایەتییەکاندا دەبینرێت و هەر وەکو چۆن سیاسییەکی حیزبیی ئەو سروشەی تیادایە کە توندوتیژ بێت هەر بەو شێوەیەش دەکرێت هەموو باوك یا دایکێکی سەرەکخێزان، سەرەکخێڵ، سەرەکگوند، سەرەکشارێکیش . … تا دەگاتە هەموو سەرەکان و سەرۆکەکانی دیکەش وەکو ” ئیسلامی سیاسیی یا موسڵمانە سیاسییەکان”، تووندڕەوبن.
سێ: هۆکاری تووندڕەوێتی لەو بوارانەی سەرەوەدا و سیاسیبوونی ناو حیزبایەتیی، مەیلی دەسەڵاتدارێتییە، خوازیاری دەسەڵاتە، دەنا بۆ سەرەکخێزانێك دەیەوێت تووندڕەو بێت لە ئاستی ئەندامانی خێزانەکەیدا؟ بە هەمان شێوە مامۆستایەکی قوتابخانە لە ئاستی قوتابییەکانیدا، مەلایەکی حوجرە و قوتابخانەی دینیی لە ئاستی فەقێ و خوێندکارەکانیا، بەڕێوەبەری ئۆفیسێك، کۆمپانیایەك، کارگەیەك لە بەرامبەر کارمەندو کرێکارەکانیا …. بەم شێوەیە تا دەگاتە دوا پلە

که سەرێکی حکومەت و وڵاتە. ئەمانە هەموویان دەیانەوێت کۆنترۆڵی ئەوانەی که لەژێر ڕکێفیاندان بکەن، واتە دەسەڵاتی خۆیانیان بەسەردا بسەپێنن، کاتێکیش دەزانن که بۆیان کۆنترۆڵ ناکرێن و دەسەڵاتیان بەسەریاندا ناشکێت پەنا بۆ تووندوتیژی و داپڵۆسین دەبەن. کەواتە دەتوانین بڵێین که مەیلی دەسەڵاتخوازییە تووندوتیژی ئەنجامدەهێنێت.

دیارە لێرەدا دووجار ئامرازەکانی تووندوتیژی و داپڵۆسین بەکاردێت: لە سەرەتادا بۆ کۆنترۆڵ و بەدەستگەیشتنی دەسەڵاتە ئیدی هەر جۆرە دەسەڵاتێك بێت، لە کۆتاییشدا واتە که دەسەڵات وەرگیرا، دیسانەوە تووندووتیژی بەکاردەهێنرێتەوە بۆ پاراستن و مانەوەی هەیبەت و کارایی دەسەڵات.

چوار: سیاسەت و کردنی سیاسەت تاکتیکە، بەڵام دەسەڵات ستراتیجە، ئامانجە. هەرچی حیزبی دونیان و ڕابەر و سەرکردەی لە چەپەوە بۆ ڕاستیان، لە دینییەوە بۆ عەلمانی هەوڵی یەکەم و کۆتاییان بۆ دەسەڵات و دەستبەسەراگرتنی دەسەڵاتە، نەك شتێکی دیکە، وەکو ئەوەی کە خۆیان بانگەشەی بۆ دەکەن.

پێنج: ئەگەر بگەڕێینەوە بۆ دروستبوونی ئسلام و بڵاوبوونەوەی ئەم دینە هەر لە سەرەتای موحەمەدی پەیامهێنەرەوە بۆ دەسەڵاتگرتنەدەست بووە وە تا ئێستاش کە هەمموو گروپ و حیزبە ئیسلامییەکان کە شەڕی دەرەوە و ناوەوەی خۆیان دەکەن، هەر بۆ دەسەڵاتە. هەموو هەڕشەکانی سەردەمی موحەمەد و خەلیفەکانی ڕاشیدین و ئەمەوی و عەباسیی، سەفەوی و عوسمانیی/ شیعە و سوونە هەر هەمووی لەبەر خاتری دەسەڵات بووە نەك دینداریکردن .

خودا، خودایەك کە ئەو هەموو دەسەڵات و ئیمکانییەتەی هەبووەو هەیە، بە گوتەی خۆیان، چ پێویستییەکی بەم ئیسلام و موسڵمانانە هەبووە و هەیە کە شەڕی بۆ بکەن و دەوڵەتی بۆ دروست بکەن گوایە بۆ بڵاوکردنەوەی دینی ئیسلام و زیادکردنی ئەمەتی موحەمەد، بەڵام مێژوی ئیسلام هەر لە سەرەتاوە تا ئێستا ئەوە نیشان دەدات بۆ دەسەڵات و دەسەڵاتگرتنەدەست بووە.

شەش: حیزبەکان هەر هەموویان بۆ مەبەست ئەم چەمکە بەکاردەهێنن، نایانەوێت چەمکی ئیسلامی دەسەڵاتخواز بەکاربهێنن. هەر ئاواش بەکارهێنانی ئەو دەستەواژەیەی سەرەوە لە لایەن چەپ و کۆمۆنیستەکانیشەوە بە هۆشیارییەوە بەکاردەهێنرێت که لێرەشدا غەدرێك یا زوڵمێکی گەورە لە ‘ ئیسلامی سیاسی’ یا موسڵمانانی سیاسی، وەکو خۆیان ناویان دەبەن، دەکەن وەکو ئەوەی که ئەو

دەستەواژەیە تەنها هەر بەسەر ئەواندا بسەپێت، نەك خۆیان و لایەنەکانی دیکە. ئەوەی ئاشکرایە لە بەکارەێنانی ئەو دەستەواژەیەدا و لەو چوارچێوەیەدا، دەرکردنی خۆیان لە نێو هێزو دەستە داپڵۆسێنەر و تووندڕەوە‌کانی دیکەیە و ئارایشکردنی ڕووی خۆیانە بە دەمامکی ئازادیخواز و مافخواز و مافناس.

بەو هۆیەوە ئە‌گەر ئەم لایەنانە دەستەواژەی ئیسلامی یا موسڵمانانی دەسەڵاتخواز ، بەکار بەێنن ئەوە بێ هیچ گومانێك خۆیان پێش لایەنەکانی دیکە دەگرێتەوە، چونکە ئەوانن کە باس لە دەسەڵاتی دیمۆکراسیی، نیشتمانیی، مەدەنیی، پڕۆلیتاریی، کارگەریی،گەلیی، کۆمۆنیستیی، دەکەن هەر وەکو چۆن ئیسلامە دەسەڵاتخوازەکانیش خوازیاری دەسەڵاتی خەلافەتن، چونکە ئاشکرایە خاڵی ناوکۆیی هەردوولایان، باوەڕی پتەویانە بە ئایدۆلۆجییەت و مەیلیانە بۆ دەسەڵاتخوازی و سەرکوتکردن، کە هیچ لایەکیان لەوی دیکەیان ئەو مەسەلەیە کەمتر وەرناگرن .

زاهیر باهیر

24/01/2025